

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 3, Kasım/November 2025]

Selahattin TOPBAŞ

<https://orcid.org/0000-0001-9096-9656>

Dr. Öğr. Üyesi

selahattintopbas@karatekin.edu.tr

Çankırı Karatekin Üniversitesi

<https://ror.org/011y7xt38>

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İzdivâç-nâme: Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evliliğini Anlatan Yeni Bir Edebî Tür

*Izdivâç-nâme: A New Literary Genre Depicting the
Marriage of Prophet Muhammad and Khadijah*

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Date Received: 29.09.2025

Kabul Tarihi | Date Accepted: 23.10.2025

Yayın Tarihi | Date Published: 23.11.2025

Atıf | Citation

Topbaş, S. (2025). İzdivâç-nâme: Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evliliğini Anlatan Yeni Bir Edebî Tür. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9(3), 1474-1493. <https://doi.org/10.34083/akaded.1793321>

Topbaş, S. (2025). Izdivâç-nâme: A New Literary Genre Depicting the Marriage of Prophet Muhammad and Khadijah. *Journal of Academic Language and Literature*, 9(3), 1474-1493. <https://doi.org/10.34083/akaded.1793321>

Makale Bilgisi | Article Information

Değerlendirme Review Reports	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) Double-blind. (Two External Referees)
Etik Beyan Ethics Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur Ethical principles were followed during the preparation of this study
Etik Kurul Belgesi Ethics Committee Approval	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir Article does not require an Ethics Committee Approval.
Etik Bildirim Complaints	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması Conflicts of Interest	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest
Benzerlik Taraması Similarity Checks	Yapıldı Yes - iThenticate
Telif Hakkı ve Lisans Copyright&License	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International

© Selahattin TOPBAŞ | Creative Commons [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#)

Öz

Klasik Türk edebiyatında Hz. Muhammed, önemli kaynaklardan biri olarak çeşitli edebî metinlerde işlenmiştir. Onun hayatının tamamı veya belirli dönemleri, farklı amaçlar doğrultusunda şair ve yazarlar tarafından konu edilmiştir. Siyer türü eserlerde Hz. Peygamber'in hayatı manzum, mensur veya karma biçimlerde aktarılırken anne karnına düştüğü gece regâibiyye, doğumu mevlid, peygamber oluşu bi'set-nâme ve mirac hadisesi mi'râciyye gibi müstakil türlerle de ifade edilmiştir. Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile evliliği, edebî metinlerde sıkça ve özenle işlenen bir konu olarak öne çıkar. Bu evliliği konu alan eserler, yurt içi ve yurt dışındaki çeşitli kütüphane, müze ve özel koleksiyonlarda mevcuttur. Ancak farklı isim ve isimlendirmeler nedeniyle bu metinlerin tespiti güçleşmekte, yapılan araştırmalarda tür belirleme konusunda bazı yanlışlık ve tutarsızlıklar tespit edilmektedir. Bu çalışmada, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metinlerin, onun hayatının diğer safhalarını konu alan edebî türlerden ayrılan özellikler taşıdığı ortaya konmuştur. Söz konusu metinler için "izdivâç-nâme" adlandırmasının uygun olacağı önerilmiş ve bu eserlerin klasik Türk edebiyatında yeni bir edebî tür olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Hz. Peygamber, Hz. Hatice, evlilik, edebî tür, izdivâç-nâme.

Abstract

In classical Turkish literature, Prophet Muhammad constitutes a important source and is depicted in various literary texts. His life, in whole or in part, has been addressed by poets and authors for different purposes. In siyer texts, the Prophet's life is presented in verse, prose, or a combination of both; while specific events such as the night of his conception, his birth, his prophetic mission, and the miraculous ascent are expressed through distinct genres, including regâibiyye, mevlid, bi'sat-nâme, and mi'râciyye. The marriage of Prophet Muhammad and Khadijah emerges as a frequently and carefully treated subject in literary works. Texts focusing on this marriage are preserved in various libraries, museums, and private collections both domestically and internationally. However, differing titles and nomenclature complicate their identification, and recent studies have revealed inconsistencies and inaccuracies in genre classification. This study demonstrates that texts describing the marriage of the Prophet and Khadijah possess characteristics that distinguish them from other literary genres depicting different phases of the Prophet's life. It proposes the term izdivâç-nâme for these texts and argues for its recognition as a new literary genre within classical Turkish literature.

Keywords: Classical Turkish literature Prophet Muhammad, Khadijah, marriage, literary genre, izdivâç-nâme.

Giriş

Hız. Peygamber (s.a.v.), yaşadığı dönem ve sonrasında Müslüman şair ve yazarların kaleme aldığı her türden metne konu olmuştur. Onun çevresinde şairlerin bulunması ve bazı şairlerin Hız. Peygamber tarafından taltif edilmesi (ör. Ka'b b. Zühre, *Kasîde-i Bürde*) sonraki dönemlerde yetişen şair ve yazarlar üzerinde de teşvik edici bir etki yaratmıştır. Şair ve yazarlar, Hız. Peygamber'in şefaatine nail olmak, ona salât ve selam getirmek, isimlerini edebî miras aracılığıyla yaşatmak ve dua almak gibi çeşitli amaçlarla, hayatının tamamını veya belirli bölümlerini eserlerine konu etmişlerdir. Kimi yazarlar ise bu tür eserleri tercüme ederek benzer amaçları sürdürmüşlerdir.

Klasik Türk edebiyatında Hız. Peygamber'in müstesna bir yeri vardır. İlk zamanlarda tercüme eserler aracılığıyla onunla ilgili metinler Türkçeye kazandırılmış, daha sonra şair ve yazarlar, ona duydukları engin sevgi ve saygıyı farklı metin türleri aracılığıyla ifade etmişlerdir. Başlangıçta siyer türündeki eserlerde Hız. Peygamber'in hayatının tamamı aktarılırken zamanla hayatının farklı aşamaları ya müstakil eserlerde ya da bir eserin bölümlerinde ele alınmıştır. Anne rahmine düşmesi, doğumu, mucizeleri, peygamberliği, miraç hadisesi, hicreti, davranış ve tutumları, fizikî ve ruhî yapısı ile sözleri özenle aktarılmıştır.

Hız. Muhammed'in hayatını anlatan metinler, klasik Türk edebiyatında 14. yüzyıldan itibaren Darîr'in *Tercüme-i Siyerü'n-Nebî* adlı eseriyle görünür hâle gelmiştir. Darîr'in manzum-mensur karışık yazdığı ve kendi eklemeleriyle tercüme-telif özelliği kazandırdığı bu eser, sonraki dönemlerde birçok metin için örnek teşkil etmiştir. Hız. Peygamber'in hayatının tamamını yazmak isteyen şair ve yazarlar için başvuru, bir bölümünü ele almak isteyenler için ise ilham kaynağı olmuştur. Darîr'den sonra gelen klasik Türk edebiyatı şair ve yazarları, tercüme ve telif yoluyla, her asırda manzum, mensur veya karma biçimlerde eserlerinde Hız. Peygamber'i yoğun duygularla coşkun bir dille işlemişlerdir. Divan tertiplerinde tevhid ve münacattan sonra gelen na'atlar ile yazılan gazel, kaside ve mesneviler, ona duyulan derin sevginin edebî göstergesi olmuştur.

Klasik Türk edebiyatında Hız. Peygamber'in eserlerde bu denli yoğun yer alması, onunla ilgili metin türlerinin çeşitlenmesini de beraberinde getirmiştir. Başlangıçta hayatının tamamını anlatan siyer türü eserler varken zamanla sanatçılar hayatının çeşitli bölümlerini ayrı eserlerde ele almayı tercih etmişlerdir. Bu yazma faaliyetleri sonucunda, aynı konular farklı sanatçılar tarafından sıkça işlenmiş ve eserlerin nitelik ile sayısı, yeni türlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Siyer türü metinlerde Hız. Peygamber'in hayatının tamamı anlatılırken fiziki ve ruhî özellikleri hilye/şemâil, ona duyulan sevgi na't, anne karnına düştüğü gece regâibiyye, doğumu mevlid, mi'râcî mi'râciyye, mucizeleri mu'cizât-nâme, peygamberliği bi'set-nâme, hicreti hicret-nâme, din uğruna yaptığı savaşları gazâvât-ı Nebî, isim ve sıfatları esmâ-i Nebî, sözleri kırk hadis türü metinlerde işlenmiş ve ondan şefaât dileme amacıyla şefaât-nâmeler yazılmıştır.

Hız. Peygamber'in hayatının dikkat çeken bir bölümü de Hız. Hatice (r.a.) ile evliliğidir. Siyer

kitaplarında bu evlilik özenle ele alınmış, son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalar, bu konuyu işleyen çok sayıda manzum, mensur veya karma edebî eseri ortaya çıkarmıştır. Bazıları müstakil metin, bazıları ise bir eserin bölümü olarak bu evliliği konu edinmiştir. Eserlerin evlilik öncesi ve sırasındaki detayları, konuya yoğunlaşmaları ve sayıları, bir tür oluşturma yeterliliğine sahip olduklarını göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında, klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber ile ilgili türler belli başlı özelliklerine göre ele alınmış; Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan doğrudan bir metin türü olmadığı tespit edilmiştir. Evliliği konu alan eserlerin isimleri, tür tespitleri ve bilimsel tartışmalar değerlendirilmiş, bu metinler için yeni ve kapsayıcı bir tür isminin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Önerilen tür ismi ise “izdivâç-nâme” olarak sunulmuştur.

1. Klasik Türk Edebiyatında Hz. Peygamber Etrafında Teşekkül Eden Türler

Klasik Türk edebiyatının ana kaynaklarından biri Hz. Peygamber'dir. Onun hayatının tamamı veya bir bölümü manzum, mensur, manzum-mensur karışık yazılmış, müstakil ya da bir eserin bir bölümü şeklindeki metinlere konu olmuştur. Şair ve yazarlar, ona duydukları derin ve samimi sevgiyi, çeşitli amaçlarla dile getirmişlerdir. Bu amaçla zamanla oluşan metin türleri ve bunların belli başlı özellikleri aşağıda verilmiştir.

Siyer

Arapça “sîret” kelimesinin çoğulu olan “siyer”, sözlükte “ahlâk ve yüksek vasıflar, mevzuu Hz. Muhammed'in hayatı olan kitap” anlamına gelmekte olup “sîre” şekliyle daha çok “biyografi, hâl tercümesi” manasındadır. Terim olarak sîret ve siyer, Hz. Peygamber'in hayatı, onun hayatını konu edinen bilim dalı ve bu dalda yazılan eserler için kullanılmıştır (URL1). Edebiyatta ise Hz. Peygamber'in ölümünden sonra onun hayatının her anını, sözlerini, davranışlarını, güzel ahlâkını sonraki nesillere aktarmak için yazılan manzum, mensur ve manzum-mensur karışık metin türü olarak yer almaktadır. Siyer türü metinler ilk olarak Arap edebiyatında yazılmış olup zamanla Türk edebiyatında da görülmeye başlanmıştır. Türk edebiyatındaki bilinen ilk siyer XIV. yüzyılda Kadî Darîr tarafından yazılan *Tercüme-i Sîretü'n-Nebî* adlı eserdir. Hz. Peygamber'in hayatını anlatan metinler, müstakil olduğu gibi kısasül-enbiyâlar içinde bir bölüm şeklinde de bulunmaktadır. Siyer türü metinler, Hz. Peygamber'in tüm hayatını ve özelliklerini ihtiva etmelerinden dolayı onunla ilgili diğer birçok metin türünün kaynağı olma özelliğine sahiptir. Bu eserler *Ahmediyye*, *Mahmudiyye*, *Muhammediyye* şeklinde de isimlendirilmektedir.

Regâibiyye

“Rağbe” kelimesinin çoğulu olan “regâib” sözlüklerde “bol sevap, oldukça çok rağbet edilen şey, hediye, istemek” gibi anlamlara gelmekte olup terim olarak hicri takvime göre yedinci ay olan recep ayının, kutsal olarak kabul edilen ilk cuma gecesidir. Bir edebî tür olan regâibiyye ise Hz. Peygamber'in ana rahmine düştüğü gece olarak kabul edilen recep ayının bu ilk cuma gecesinde bahseden ve bu gecenin faziletlerini anlatan eserler için kullanılmaktadır (Yekbaş, 2010, s. 71). Bu tür metinlerde genellikle Resûl-i Ekrem'in anne ve babasının birbirlerine lâıyk temiz gençler oluşu, ahlâki özellikleri, evlenmeleri ve Hz.

Peygamber'in ana rahmine düşmesinin kâinat için büyük rahmet olduğu anlatılır (URL2). Regâib gecesinde okunmak üzere yazılan (Akkuş, 1992, s. 131) bu tür eserler, mevlidler içinde yer aldığı gibi, sayıları çok olmasa da, müstakil metinler hâlinde de kaleme alınmıştır. Müstakil bir eser olma özelliği gösterdiği bilinen ilk Türkçe regâibiyye Salâhî'nin (1117/1705-1197/1782) *Matla'u'l-Fecr* adlı eseridir (Batur, 2022, s. 112). Manzum olarak yazılan ve genellikle mesnevi nazım şekli kullanılan regâibiyyeler bestelenerek okunma özelliği de taşımaktadır (Yazıcı ve Yar, 2022, s. 66).

Mevlid

Sözlük anlamı olarak “doğum, doğum zamanı, doğum yeri, doğum münasebetiyle yapılan tören, Hz. Peygamber'in dünyaya gelişini ve o zaman diliminde görülen hadiseleri anlatan menkıbe” gibi anlamlara gelen mevlid, edebî tür olarak Hz. Muhammed'in doğumu başta olmak üzere hayatı, mucizeleri, gazaları, ahlâkı, vefatı ve hilyesini övgüyle anlatan eserleri karşılamaktadır (Alyılmaz, 1999, s. 196). Mevlid kelimesi aynı zamanda Hz. Peygamber'in doğumu münasebetiyle yapılan törenler için de kullanılmaktadır. Kelime, esası Hz. Peygamber ve çevresinde gelişen olaylarla ilgili olmakla birlikte, zamanla toplumsal hareketlere de ad olmuştur (Akkuş, 2007, s. 156). Genellikle manzum olup mesnevi nazım şekli ile yazılan mevlidlerde çoğunlukla Hz. Peygamber'in doğumu (velâdet) üzerinde durulmakta, daha sonra peygamberliği (risâlet), göğe yükselişi (mi'rac) hadisesi ele alınmakta, mucizeleri anlatılmakta ve daha sonra vefatından (rıhlet) bahsedilmektedir, bilâhira dua (Hz. Peygamber'e, yazana, okuyana) ile sona ermektedir (Şengün, 2008, s. 425; Canım, 2020, s. 178)). Didaktik ve lirik bir anlatımın hakim olduğu bu tür eserler, genellikle açık ve sade bir dille yazılmıştır. Mevlidlerin kimisinde nakarat şeklinde, kimisinde de kısmen farklılaşan vasıta beyitleri türün şekil özelliklerindendir. Bu tür eserlere özgü özel isimlendirmeler olduğu gibi (Süleyman Çelebi, *Vesîletü'n-Necât*), mevlid kelimesi geneli için kullanılmaktadır. “Mevlid türünde esas olan unsur ‘doğum’ etrafında gelişen hadiselerdir. Bazı mevlidlerde ‘miraç’ ve ‘vefat’ olayları yer alsa da bu bölümler çoğunlukla ‘doğum’ bölümünün yanında tali bölümler olarak görülür.” (Köksal, 2011, s. 29). Türk edebiyatında ilk mevlid Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sinin bir nüshasında yer alan mevlid olmakla birlikte en çok tanınanı ve bu tür denince akla ilk geleni Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* adlı eseridir. Hz. Peygamber'in dışında Hz. Fâtıma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için yazılan mevlidler de bulunmaktadır.

Bi'set-nâme

“Bi'set” kelimesinin sözlükte “göndermek, yöneltmek, yaratmak” gibi anlamları olup Kur'an'da “peygamberlikle görevlendirmek” anlamında kullanılmaktadır (URL3). Bi'set-nâme ise Hz. Peygamber'in peygamberlik hadisesini işleyen eserlerin tür ismidir. Bu tür eserlerde özellikle Hz. Muhammed'in vahye muhatap olması ve bu süreçte yaşananlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bi'set-nâmeler, siyer türü metinlerde yer alabildiği gibi, mesnevi nazım şekli ile müstakil metinler hâlinde de yazılmıştır (Doğan, 1994, s. 102). 18. yy. şairlerinden İshak Efendi'nin *Bi'set-nâme*'si bu türden bir mesnevidir.

Mi'râciyye/Mi'râc-nâme

Mi'râc, sözlükte “göge çıkma, çıkılacak yer, merdiven” gibi anlamlara gelmekte olup terim olarak Hz. Muhammed'in göge yükselişini ve Allah katına çıkışını karşılamak için kullanılır. Edebiyatta ise “Mi'râciyye ya da mi'râc-nâme, Hz. Peygamber'in, Recep ayının yirmi yedinci gecesi, peygamberliğinin dokuzuncu yılında gerçekleşen mi'rac mucizesini anlatan, genelde mesnevi ve kaside nazım şekli ile kaleme alınan, bunun yanında mensur örnekleri de bulunan bir edebî türdür.” (Koç, 2022, s. 134). Divanlarda genellikle kaside ve mesnevi şeklinde bulunan mi'râciyyeler, müstakil eser olarak mesnevi nazım şekli ile yazılmış olup mi'râc hadisesini daha teferruatlı aktardıkları için mi'râc-nâme şeklinde isimlendirilir (Akdoğan, 1989, s. 263). Başlangıçta sîre(t)nin bölümü iken zamanla tür özelliği kazanmıştır. Hz. Peygamber'in manevi alemlere yükseliş mucizelerini anlatan mi'râciyyeler çoğu zaman sanatkârane bir üslupla yazılmışlardır (Canım, 2020, 191). Klasik Türk edebiyatında 12. yüzyıldan beri birçok müellif tarafından yazılan bu tür eserlerde çoşkulu bir söyleyiş ve yer yer öğretici özellikler yer alır. XVIII. yüzyılda Süleyman Nahîfî'nin mesnevi nazım şekliyle yazdığı 1142 beyitlik müstakil mi'râc-nâmesi ve Ganizâde Nâdirî'nin divanında yer alan kaside formundaki mi'râciyye türün önemli örneklerindendir.

Mu'cizât-nâme

Mu'cize, peygamber olduğunu ileri süren kişinin iddiasının doğruluğuna kanıt olarak gösterilen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ilahi bir fiil olarak olağanüstü bir şekilde kişinin nübüvvet iddiasından sonra zuhur eden hususlar, şeklinde tanımlanmaktadır (URL4). Mu'cizât-nâme ise başta Hz. Peygamber'in mu'cizeleri olmak üzere bütün peygamberlerin mu'cizelerini anlatan eserler için kullanılmaktadır. Bu tür eserlerde tek bir mu'cizeye veya Hz. Muhammed'in birden fazla mu'cizesine yer verilebildiği gibi, bazen diğer peygamberlerin mu'cizelerinin anlatılmasının ardından Hz. Peygamber'in diğer peygamberlerin mu'cizelerine benzeyen ama daha üstün bir mu'cizesinin anlatıldığı, kimi zaman da Hz. Muhammed'in mu'cizelerinden sonra diğer peygamberlerin mu'cizelerinin aktarıldığı görülür (Çakır, 2015, s. 17-18). Hz. Muhammed'e nispet edilen mu'cizeler sözlü ve yazılı gelenekte aktarılmış, pek çok edebî tür içinde bunlara yer verilmiştir. Başlıklı veya başlıksız şekilde, bazı divan ve mesnevilerde yer aldığı gibi müstakil olarak yazılanlar da vardır (Hamamcı, 2024, s. 58).

Hicret-nâme

“Kişinin herhangi bir şeyden bedenlen, lisânen veya kalben ayrılıp uzaklaşması” anlamına gelen hicret kelimesi terim olarak genelde gayr-i müslim ülkeden İslâm ülkesine göç etmeyi, özelde ise Hz. Peygamber'in ve Mekkeli Müslümanların Medine'ye göçünü ifade etmektedir (URL5). İslam tarihindeki, Hz. Peygamber'in Hz. Ebubekir ile Mekke'den Medine'ye yaptığı göçü anlatan hicret bölümü, Türk edebiyatında Hz. Peygamber ile ilgili dinî türler arasına girerek hicret-nâme türünde eserlerin vücuda gelmesini sağlamıştır (Keleş, 2016, s. 229). Bu metinlerde genelde Hz. Peygamber'e hicret emrinin ulaşması, yatağına Hz. Ali'yi bırakması, Hz. Ebubekir'in hazırlığı, Hz. Peygamber'in evinden/Mekke'den ayrılması, müşriklerin tertipleri, Hz. Peygamber ve Hz. Ebubekir'in Hira mağarasına sığınmaları, süt mucizesi,

Medinelilerin büyük bir heyecanla Hz. Peygamber'i karşılamaları, Hz. Peygamber'in Hz. Halid'e misafir olması konuları ele alınmıştır (Ünal, 2020, s. 426). Klasik Türk edebiyatında müstakil hicret-nâmeler yazılmışsa da daha çok bu türe ait metinler manzum siyer-i nebîlerde ayrı bir bölümde yer almaktadır. Türk edebiyatında ilk örneği Darîr'in *Tercüme-i Siyer-i Nebî*'sinde bir bölüm hâlinde yer alırken müstakil olarak yazıldığı bilinen en uzun hicret-nâme, XVIII. yy. şairi Nahîfî'nin (ö. 1151/1738) yazdığı *Hicretü'n-Nebî*'dir (URL6; Alvan, 2016, s. 2). Bu türdeki metinlerin bir kısmı farklı kişilerin hicretlerini anlatsa da genelinde, Hz. Muhammed'in hayatındaki dönüm noktalarından biri olan hicret hadisesi esas alınmıştır (Kiremitçi, 2017, s. 334).

Gazavât-nâme

Arapça olan "gazv" mastarı "istemek, keşfetmek, niyetlenmek" gibi anlamlarının yanında "düşmanla savaşmak" anlamına da gelmektedir. Kelimenin çoğulu olan "gazavât" ile Farsça "nâme" kelimelerinden oluşan gazavât-name ise din düşmanları ile yapılan savaşları konu alan eserler için kullanılmaktadır. Bir edebî tür olarak Arap edebiyatında ortaya çıkmıştır. Başlangıçta siyer-i Nebî adı altında ortaya çıkan ve esasen ağırlıklı olarak Hz. Peygamber'in gazalarını anlatan bu eserler, zamanla gazavât-nâmelerin bir tür olarak tarih sahnesine çıkmasına sebep olmuştur (Canım, 2020, s. 61). Arap edebiyatında "megâzî" adını alan bu metinler manzum, mensur veya manzum-mensur karışık yazılmıştır. Bu türde yazılan eserler bir veya birden fazla gazayı anlatma durumuna göre gazâ-nâme ya da gazavât-nâme adını almıştır. Gazavât-nâmelere olaylar gazayı gerçekleştiren kişinin etrafında gelişir (Akkuş, 2027, s. 87). Arap edebiyatında Vâkidî'nin *Kitâbü'l-Megazî*'si türün en önemli eseri iken Türk edebiyatında 15. yy.da görülmeye başlayan gazavât-nâmeler 16. yy.da gelişme göstermiştir (Selçuk, 2015, s. 84).

Vefât-ı Nebî

Vefât-ı Nebî, Hz. Peygamber'in vefatını konu edinen metin türüne verilen isimdir. Bu tür metinler, Hz. Muhammed'in hayatının anlatıldığı eserlerin, özellikle mevlidlerin ve bazı dinî konulu eserlerin içinde ayrı bir bölüm olarak karşımıza çıkar (Özcan, 2012, s. 841). Bununla beraber az da olsa Hz. Peygamber'in vefatıyla alakalı mesnevi nazım şekli ile yazılan müstakil metinler de vardır; 15. yüzyılda (Şair) Arîf'in (ö. ?) *Vefât-ı Nebî*'si ve 20. asır şairlerinden Fazlullâh Moral'in (1846-1942) yine aynı isimli eseri bu türdendir (Yıldız, 2015, s. 32). Vefât-ı Nebîlerde Hz. Peygamber'in hastalanması, hastalığı ağırlaşınca Hz. Ebubekir'i imam tayin etmesi, namazı evinde kılmaya başlaması, ölümünden önceki son anları, vefatı, vefatının ardından cereyan eden hadiseler anlatılır (Baldemir, 1996, s. VII). Halkın anlayacağı sade bir dille yazılan eserlere duygusal bir anlatım hakimdir.

Na't

"Bir kimsede bulunan güzel şeyleri vasfetmek, bir şeyi methederek anlatmak, bir kimseyi överek niteliklerini mübalağalı olarak anlatmak" anlamlarına gelen Arapça na't kelimesi bir edebî tür olarak özellikle Hz. Peygamber'i övmek amacıyla yazılan manzum ve mensur metinler için kullanılmaktadır. Na'tlarda Hz. Muhammed'in risaletinden, mucizelerinden, hicretinden, Allah'ın dinini yeryüzüne yayma yolunda çektiklerinden... samimi bir dille

bahsedilmektedir. Yeniterzi, Hz. Peygamber'le ilgili yazılmış bütün eserlerin na't karakteri taşıdığını ifade etmiştir (1993, s. 38). İslam edebiyatında ilk örneğine Ka'b b. Zühre'nin (ö. 645?) daha çok *Kaside-i Bürde* diye anılan şiiriyle Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Divan şairleri, divanlarının baş tarafında tevhid ve münâcâtlardan sonra bir veya birkaç na'ta yer vermiştir. Kasidelerin nesib yani teşbib bölümünde şair, Hz. Peygamber'e övgüde bulunur ve ona olan sevgisini dile getirirse bu kasidelere na't dendiği gibi kasidenin tamamı na't özelliği taşıyabilmektedir. Fuzulî'nin "su", Nefî'nin "sözüm", Şeyh Galib'in "efendim" redifli kasideleri çok bilinen na't örneklerindendir. Mesnevilerde de ihmal edilmeyen na't, farklı beyit sayıları ile metin içerisinde yer almaktadır. Türk edebiyatında görüldüğü andan itibaren asırlar içinde na't, sadece kasidenin veya mesnevinin bir bölümü olarak kalmamış, gazel, rubai, murabba, müstezad, kıt'a ve tuyuğ gibi nazım şekilleriyle de yazılmış, böylece bir "edebî tür" kimliği kazanmıştır (Canım, 2020: s. 219). "Na't, şairlerin hem peygamberimize duydukları sevginin bir nişanesi hem de şairleri siyer konusundaki bilgilerinin göstergesidir." (URL7). Na't türü edebiyatta sadece Hz. Muhammed'i öven metinler için kullanılmamış, dinî özelliği ile öne çıkan kişiler için de kullanılmıştır (na't-ı câr-yâr, Na't-ı Ali...) Hz. Peygamber'i övenler için "Na't-ı Şerif" ifadesi de kullanılmaktadır.

Hilye

Arapça "süs, zinet, cevher, kolye; güzel yüz" gibi anlamları bulunan hilye, Türk edebiyatında Hz. Muhammed'in beşerî yönlerini, fizikî ve rûhî özellik ve güzelliklerini; manzum, mensur veya manzum-mensur karışık olarak anlatan eserler için kullanılmaktadır (Uslu, 2007, s. 152). Arap edebiyatındaki Hz. Muhammed'in bütün hayatını, fiziksel özelliklerini, tutum ve davranışlarını geniş biçimde anlatan şemâillerden doğmuştur. Bu konuda hüsn-i hatla yazılmış levhalara da hilye denmektedir (Şener, 1983, s. 285). Hilye diğer peygamberler, dört halife, aşere-i mübeşşere ve din büyükleri için de yazıldığı için Hz. Peygamber için yazılanlara ona duyulan saygıdan dolayı "hilye-i şerîf, hilye-i sa'âdet, hilyetü's-şerife" gibi isimler kullanılmıştır. Hilyelerde Hz. Peygamber'e duyulan engin sevgi, saygı özlem ve şefaât arzusu dile getirilir; onun göz ve saç rengi, şekli, boyunun uzunluğu, konuşması, sesinin tonu, belli başlı tavrı, bedenî ve diğer fiziksel özellikleri tanımlanır. Bu yönüyle hilyeler dinî portre mahiyetindedir (Banarlı, 1987, s. 603). Hilyeler müstakil eser olarak yazıldığı gibi bazen bir eserin içinde bazen divanların, tezkirelerin, mi'râciyelerin ve mevlidlerin içinde yer almıştır (Gözütok, 2016, s. 396-397). Hz. Muhammed'in hâl ve hareketlerini anlatan şemâillerden üretilen hilye "yalnızca Hz. Muhammed'in iç ve dış güzelliklerini ele alan hilyeler söz konusu olduğunda, 'hilye' adıyla bir türün Türk edebiyatında geliştiği ve yaygınlık kazandığı söylenebilir." (Aça vd., 2009, s. 319). "Tıpkı tuyuğ ve şarkı gibi, İslami edebiyatta hilye türünü ilk defa bu isimle Müslüman-Türkler kullanmışlardır." (Canım, 2020, s. 83). Hakânî Mehmed Bey'in (ö. 1606) *Hilye-i Hakânî* adlı eseri Türk edebiyatında bu türün sevilen ve bilinen ilk örneklerindendir.

Esmâ-i Nebî

"Esmâ-i Nebî" Hz. Peygamber'in isimleri anlamına gelmekte olup tür olarak da onun isimleri hakkında yazılan manzum ve mensur edebî eserler için kullanılmaktadır. Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin topluca verildiği Esmâ'ül-Hüsnâ türü eserler gibi, Hz. Muhammed'in

isim, sıfat, künye ve lakapları birçok esere konu olmuştur (Belenkuyu, 2015, s. 170). Hz. Peygamber'in isimlerinin bir kısmı Kur'ân-ı Kerim'de, hadislerde, kendisinden önce gelen mukaddes kitap ve suhurlarda belirtilmiş, bir kısmı Esmâü'l-Hüsna ve diğer peygamber isimleriyle ortak olmuş, dinî kültür içerisinde ona ait isimler hâline gelmiştir (Arslan, 2014, s. 50). Bu isimlerin her biri Arapça olmasına rağmen Türk şairleri tarafından ustaca kullanılmıştır. Özellikle na'lar ve hilyeler yazılırken isimler ya doğrudan kullanılmış ya da çeşitli edebî yöntemlerle hatırlatılma yoluna gidilmiştir (Yılmaz, 2004, s. 161). Hz. Peygamber'i anmak ve ona çok sayıda salât u selam gönderilme vesilesi olmak amacıyla yazılan esmâ-i Nebî türü eserler, siyer ve şemail kitaplarında bulunabildiği gibi müstakil olarak da yazılmıştır (Efe, 2019, s. 257). Esmâ-i Nebîler yalnız edebiyatta değil hat sanatında da kullanılmış, İslam kültüründe güzel sanatların bir parçası olmuştur (Yeniterzi, 1992, s. 87).

Kırk Hadis/Yüz Hadis/Bin Hadis

Sözlükte “haber, kıssa, söz, söylenti” anlamlarına gelen hadis İslam literatüründe Hz. Muhammed'in söz ve davranışlarını karşılamaktadır. Arapça “hadis-i erba'in”, Farsça “çihil/çihil hadis”, Türkçe “kırk hadis” ise Hz. Peygamber'in sözlerinden ibaret olan kırk/yüz/bin tanesinin bir araya getirerek yorumlayan, inceleyen ve açıklayan eserlerin türünü karşılamak için kullanılmaktadır. Bu tür eserler bazen manzum veya mensur, bazen de manzum-mensur karışık bir tarzda düzenlenmiştir (Mermer ve Koç Keskin, 2005, s. 601). Manzum olanların çoğunda kıt'a nazım şekli kullanılmıştır, ancak mesnevi şeklinde çeviriler de bulunmaktadır. Manzum olarak yazılanlar her ne kadar estetik gaye ile ortaya konmuş gibi görünse de bu tür eserlerde öğreticilik esastır. Kırk hadis türü, “Ümmetimin dini işlerine dair kırk hadis derleyen kimseyi Allah Teâlâ fakihler ve âlimler topluluğu arasında diriltir.” mealindeki zayıf bir hadise dayanmaktadır.” (URL8). Hz. Peygamber'in şefaatine nail olma arzusu, cehennem korkusu, cennete girme ümidi, hayırla anılma, hadis ilmindeki hünerini gösterme, bilginler sınıfına katılma, dua alma gibi çeşitli nedenlerden dolayı tür, çokça rağbet görmüştür. Eserlerin yazılış düzeni -ister manzum ister mensur olsun- hadis metninin yazılması, çevirisi; gerektiğinde, başka ayet, hadis ve hikmetlerle konunun genişletildiği açıklama bölümü şeklindedir (Pala, 2022, s. 270). Kırk hadisin Türk edebiyatındaki ilk örneği Muhammed bin Ali'nin 759'da (1358) yazdığı *Nehcü'l-Ferâdis* adlı eseridir. Türün en zengin örnekleri Türkçe yazılmıştır, ancak Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulan kırk hadis kitapları Arap diliyle yazılmıştır (Akkuş, 2007, s. 127). Türk edebiyatında kırk hadis tercümeleri yanında az sayıda yüz hadis (sad hadis, gül-i sad-berg), bin hadis tercümesi vardır. Latîfî Abdüllatif Çelebi'nin (ö. 990/1582) *Sübhâtü'l-Uşşâk*'ı bu türden bir tercümedir (URL9).

Şefâ'at-nâme

Arapça “suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etme” anlamına gelen “şefâ'at” kelimesi ile Farsça “nâme” kelimesinin birleşmesiyle oluşan şefâ'at-nâme, şefâ'at kitabı veya yazısı manasında olup terim olarak “kıyamet gününde peygamberlerin veya kendilerine izin verilen sâlih kulların; müminlerin bağışlanması için Allah katında niyazda bulunması anlamında kullanılır.” (Köktürk, 2014, s. 763). İlgili ayet ve hadislere

dayalı olarak doğan bu tür için ve şefâ'at mertebesi en yüksek olacak olan Resul-i Ekrem'dir (URL10). Güzel'e göre ise bu türde yazılan manzum ve mensur eserlerin kaynağı Hz. Muhammed'in şefâ'atle ilgili hadisidir (2004, s. 639). Türk edebiyatında şefâ'at olgusu, başta Hz. Peygamber'in hayatını anlatan eserler olmak üzere dinî-tasavvufî temalı eserlerin genelinde yer alır. Şefâ'at, bu tür eserlerin içinde bir bölüm hâlinde bulunduğu gibi tamamı bu muhteva ile yazılanlar da vardır (Kaplan, 2022, s. 164). Manzum olanları beyit veya dörtlükler hâlinde yazılan didaktik içerikli bu metinlerde dil ve üslup sadedir. Türk edebiyatındaki ilk örneği olarak XIV. yüzyılda Ömeroğlu tarafından yazılan 125 beyitlik manzume kabul edilir (Çelebioğlu, 1998, s. 360). Aziz Mahmud Hüdaî'nin bu türdeki eseri dörtlüklerle yazılmış önemli eserlerdendir.

Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber ile ilgili belli başlı metin türleri hakkında genel bilgiler, yukarıda genelden özele ve biyografik bir düzenle verilmeye çalışılmıştır. Bu metin türlerinden sadece siyerde, Hz. Peygamber'in hayatının tamamı anlatıldığı gibi onun Hz. Hatice ile evliliği de yer almaktadır. Onun dışında diğer türlerde evlilik hadisesi ile ilgili amaçlı ve ayrıntılı bir anlatım yer almamaktadır. Bu durum da sadece Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metinler için bir tür gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evliliğini Anlatan Eserlerde Tür ve Adlandırma Problemi

Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan eserler özellikle son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla ilim alemine tanıtılmaktadır. Bu tür eserler ülke içinde ve dışında (Bosna, Fransa, Mısır) çeşitli kütüphane, müze ve özel koleksiyonlarda farklı isim ve isimlendirmelerle bulunmaktadır. Manzum, mensur özellikler taşıyan eserlerden, farklı isim ve isimlendirilmelerden dolayı ancak okunup yapılan yayınlar sayesinde haberdar olunabilmektedir. Şimdiye kadar tespit edilmiş, yayımlanmış eserler, eserlerin kayıt yerleriyle ilgili bilgiler şunlardır:

Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 8670 kayıt ve 581 dvd numarasıyla *Hazâ Kitâb-ı Hadîcetü'l-Kübrâ Radyallâhu 'Anhâ*, 06 Mil Yz A 4789 kayıt ve 269 dvd numarasıyla *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadîce*, 06 Mil Yz A 7426 kayıt numaralı *Mevlid-i Nebvî*, 06 Mil Yz A 8902 kayıt ve 1788 dvd numaralı *Manzûme-i Hazret-i Hadîcetü'l-Kübrâ*, 06 Mil Yz A 8631/2 kayıt ve 578 dvd numaralı *Manzûme-i Hadîcetü'l-Kübrâ*; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda 849 demirbaş numarasıyla kayıtlı *Hazâ Mevlûd-ı Şerîf-i Hadîcetü'l-Kübrâ*, 778 demirbaş numarasıyla kayıtlı *'Akdu Fahr-ı Ka'inât Ma'a Hadîceti'l-Kübrâ*; Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde kayıt numarası 256 olan *Dâsitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ*; Konya Koyunoğlu Müzesi'nde 10731 kayıt numarasıyla *Hikâyet-i Nikâh-ı Mustafâ Aleyhi's-selâm Berâ-yı Hadîcetü'l-Kübrâ Radyallâhu 'Anhâ*; Konya İl Halk Kütüphanesi'nde (Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi) 42 Kon 2061 kayıt numarasıyla *Hazâ Kitâb-ı Dâsitân-ı Hadîce Radyallâhu 'Anhâ*; Konya İzzet Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda 10250/a kaydıyla *Hikâye-i Hadîcetü'l-Kübrâ*; Paris Bibliotheque Nationale'da Supplement Turc 1515 kaydıyla *Hazâ Mevlûd-ı Şerîf-i Hadîcetü'l-Kübrâ*; Hacı Selim Ağa Yazma Eserler Kütüphanesi Kemankeş Koleksiyonu'nda 411 kayıt numarasıyla *Hikâyet-i Tezvic-i Sultân-ı Enbiyâ*; Mısır Milli

Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda Tarihi Türkî 276 kaydıyla *Hikâye-i Seyyide Hadîcetü'l-Kübrâ Ümmü'l-Mü'minîn* adlı eserlere bu isimler müellif veya müstensihler tarafından verilmiştir.

Bosna Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde 6040 arşiv ve 187 dvd numarasıyla kayıtlı *Mawlud* adlı esere verilen '*Âşık Paşa'nın Mevlidi* ile Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 37 Hk 1591/2 numaralı mecmuanın içinde bir bölüm olan *Tezevvüçü'r-Resûl* isimlerinin sonradan başkaları tarafından yazıldığı bellidir.

Yukarıda yer alan 16 eserin isimlendirmeleri birbirinden farklıdır. İsimlerde geçen “kitap, menkıbe, hikâye, mevlid, manzume, akid, dasitan, hikâyet-i tezvîc, tezevvüçü'r-Resûl” ifadeleri metnin türü ile ilgili bir kararsızlığın ifadesidir.

Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan eserlerin içinde, metnin türü ile ilgili, bazı beyitlerde de geçen tür isimleri vardır. 15. yüzyıl şairi Muhammed'in *Manzum Siyer-i Nebî*'sinin 1082. beyti, “Siretini ol kerîm peygâamberün/Söylegil ol hak habibi serverün” (Kavruk ve Kadioğlu, 2017, s. 84) şeklinde olup burada metin için “siret” kelimesi kullanılmıştır. '*Akdu Fahr-ı Ka'inât Ma'a Hadîceti'l-Kübrâ*, başlıklı metnin 28, 29 ve 30. beyitleri sırasıyla “Mustafâ'nun hûb cemâlin söyleyem/Hadîce hikâyetin şerh eyleyem”, “Pes nice sâhib-kemâller söylemiş/Mustafâ'nun mevlidin şerh eylemiş”, “Ben dahî bir dâsitân-ı Mustafâ/Söyleyem kim dinleyen bula safâ” (Topbaş, 2022, s. 150) şeklinde olup üç beytin her birinde farkı tür isimleri (hikâye, mevlid, dasitan) zikredilmiştir. Çeşitli eserlerde geçen bu tür isimlerindeki farklılıklar da metinlerin tür tespitini zorlaştırmaktadır.

3. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evliliğini Anlatan Metinlerle İlgili Bilimsel Çalışmalar ve Tür ile İlgili Tespitler

Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan 18 eser üzerinde 17 bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu eserlerden biri mensur, biri manzum-mensur karışık diğerleri ise manzumdur. Biri doktora, 12'si yüksek lisans tezi ve 3'ü makale olan bu çalışmalar sırasıyla şunlardır: Topbaş (2022); Garip (2010), Uysal (2010), Kara Tursun (2010), Öztürk (2010), Çakır (2016), Eraslan (2016), Bulut (2017), Balkan (2017), Köse (2017), Debreli (2018), Soyca (2018), Kalkan (2019), Dalkılıç (2023); Topbaş ve Selçuk (2019), Kiraz ve Bilgin (2022) ve Korkmaz (2023).

Zengin dil, din ve kültür malzemesi ihtiva eden bu metinler farklı enstitü ve bilim dalları çatısında çalışılmıştır. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan bu metinler; yazıldığı ya da istinsah edildiği zamanın dil özelliklerini barındırmasından dolayı dil, edebî metinler olmasından dolayı klasik Türk edebiyatı, halk kültürüne ait özellikler içermesinden dolayı Türk halk edebiyatı ve İslam dininin peygamberi Hz. Muhammet ile onun değerli eşi, Müslümanların annesi Hz. Hatice'yi konu edinmesi bakımından da İlahiyat/İslami ilimler açısından önem arz etmektedir. Bu vesileyle çalışılan eserler hakkında araştırmacılardan bir kısmı tür tespitinde bulunurken bir kısım araştırmacılar bu konuda herhangi bir görüş belirtmemiştir. Metnin türüne Garip (2010, s. 26), Kara Tursun (2010, s. 14), Bulut (2017, s. 26), Balkan (2017, s. 6) ve Debreli (2018, s. 5) mevlid tespitinde bulunmuş; Kalkan (2019, s. 14) çalıştığı metnin isminden (*Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-*

i Hadîce) dolayı menkıbe derken Kiraz ve Bilgin (2022, s. 512) manzum siyer tespitinde bulunmuştur. Şimdiye kadar tespit edilen ve çalışılan tek mensur metin olma özelliği taşıyan *Tezevvüçü'r-Resûl* için Topbaş ve Selçuk (2019, s. 757) hikâye derken diğer çalışmalarda metnin türü hakkında ya herhangi bir tespite yer verilmemiş ya da sadece nazım şekli olan mesnevi (Uysal, 2010, s. 14; Öztürk, 2016, s. 12; Eraslan, 2016, 28; Soycan, 2018, s. 19; Köse, 2017, s. 11) zikredilmiştir. Ayrıca Uysal, *Hikâyet-i Nikâh-ı Mustafâ Aleyhi's-selâm Berâ-yı Hadîcetü'l-Kübrâ Radiyallâhu 'Anhâ* başlıklı metni incelerken eserin adına kısaca *Nikâh-nâme* dediğini ifade etmiştir (2010, s. 14). Bu da eserin isminden hareketle yapılmış bir kısaltmadır. Tüm metinleri kapsamadığı için tür ismi olmaya uygun değildir. Dolayısıyla araştırmacılar, bu metinlerin türünü belirlemede kimi zaman isimlerinden hareket etmiş, kimi zaman ise nazım şekline veya içerik özelliklerine bakmıştır.

Klasik Türk Edebiyatında, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metinler sadece yukarıda tanıtılanlardan ibaret değildir. Bu tür metinlerin geneli, müellif veya müstensihinin belli olmaması, farklı isim veya isimlendirmelerle ülke içinde ve dışında farklı kütüphanelerde ya da müzelerde yer almasından dolayı zamanla ortaya çıkarılabilmektedir. Tespit edilen ve ilim alemine tanıtılan her yeni eser, metin türüne ayrı bir önem kazandıracaktır.

4. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evliliğini Anlatan Türe Yeni Bir İsim Önerisi: İzdivâç-nâme

Edebî türler, edebiyat metnlerinin çeşitli hususlar çerçevesinde bir araya gelmesiyle oluşur. Zaman içinde bir yandan yeni ürünler oluşurken bazı türler dallanıp budaklanır, bazı türler ise kaybolabilir (Selçuk, 2015, s. 67). Edebî türlerin tasnifinde anlatım biçimi (manzum, mensur), konum (müstakil, mesnevi bölümü, divanlarda yer alma), özgünlük ve yaklaşım (telif, tercüme, şerh), hacim (uzunluk, kısalık) gibi unsurlar dikkate alınmaktadır. Ancak bunlarla birlikte edebî türü belirleyen asıl unsurların başında konu/tema/muhteva gelmektedir (Canım, 2020, s. 15; Aça vd., 2009, s. 275; Selçuk, 2015, s. 67; Kavaklıyazı, 2024, s. 87). Uzun bir zaman ve geniş bir coğrafyada vücut bulmuş, birey ve toplum adına her şeyi edebî ürünlere yansıtmış olan klasik Türk edebiyatı geleneğinin sahip olduğu zengin ve muhtelif konular, edebî türlerin hem tespitini hem de tasnifini zorlaştırmaktadır. Özellikle pek de Batılı anlamda tür olma kaygısı taşımayan klasik Türk edebiyatı metnlerinin birçoğunun belirli alanlarda gerek ele aldıkları konular itibarıyla ve gerekse taşıdıkları isimler bakımından söz konusu tasnif çalışmalarında türün sınırlarını ihlal ettiği, kendine ortak alanlar oluşturarak örtüştüğü görülmektedir (Canım, 2020, s. 10-11). Bunda şair ve yazarların, edebî metnlerini kaleme alırken eserlerinin herhangi bir türe ait olma kaygısını taşımamaları etkilidir.

Edebî türlerin ortaya çıkmasında, gelişmesinde ve kabul görmesinde ferdin ve toplumun ihtiyacı, ilgisi, beğenisi ve geleneksel kabuller etkilidir. Türlerin gelişimi genelden özele, bütünden parçaya doğrudur. Şair ve yazarlar, geleneğin kendisine sunduğu türleri kimi zaman ayrıntılandırarak kimi zamanda geneldeki veya bütündeki bir parçaya odaklanarak yeni türler geliştirme yoluna gitmiş, böylece yeni edebî türler ortaya çıkmıştır. Bu husus Hz. Peygamber'i anlatan metinler özelinde de görülmektedir. Başlangıçta Hz. Peygamber'in

hayatının tamamını anlatan siyer türü metinler varken sonra genelden/bütünden Hz. Peygamber'in doğumunu için mevlid, mucizelerini anlatan mu'cizât-nâme, miraç olayını işleyen mi'râc-nâme, hicreti için hicret-nâme, peygamberliği için bi'set-nâme, din uğruna yaptıkları savaşları işleyen gazâvât-ı Nebî, vefatına odaklanan vefât-nâme gibi yeni metin türleri doğmuştur. İşte bu metin türlerinden biri de onun Hz. Hatice ile evliliğini anlatan "izdivâç-nâme" dir.¹

Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğı, birçok şair ve yazar tarafından işlenip belirli bir form oluşturularak, konu yer yer farklı şekilde ve adlarla ele alınarak bir tür özelliğı kazanmıştır. Çalışmanın yukarısında yer verildiğı üzere bu evliliğı anlatan eserlerin hemen hemen hepsi farklı isimlere sahiptir. Hepsi evlilik üzerine yoğunlaşırken detayda farklılıklar arz etmektedir. Hız. Peygamber'in Hız. Hatice ile yaptığı örnek evlilik bu metinler aracılığıyla topluma sunulmuştur (Akkuş, 2007, s. 268). Bu tür metinlerin çeşitliliğı ve sayısı konusunun sevilmesinden kaynaklanmaktadır.

Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğini anlatan müstakil eserler, ülke içinde ve dışında çeşitli kütüphane, müze ve özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. Bu tür eserlerin genelinin müellif veya müstensihî belli olmadığından ve eserler farklı farklı isimlerle kayıtlarda yer aldığından tam sayısını tespit etmek zor olmakla beraber bu sayının son bilimsel çalışmalarla arttığını söylemek mümkündür. Bu evlilik siyer türü metinlerde ise üzerinde durulan konulardandır. Bu yönüyle Hız. Peygamber'in Hız. Hatice ile evliliğı hem müstakil eserlerin konusu hem de özellikle siyer türü metinlerin konuları arasındadır.

Türler müstakil eserler olabileceğı gibi divanlarda veya mesnevilerde bir bölüm hâlinde de olabilir. Manzum, mensur veya manzum-mensur karışık kaleme alınabilir. Bu yönüyle Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğı her siyer türü eserde bölüm şeklinde yer alırken müstakil metinler hâlinde mesnevi nazım şekliyle de kaleme alınmıştır. Bu konu, şimdiye kadar tespit edilen, bir eserde de mensur olarak işlenmiştir.

Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğini anlatan metinlerin her biri farklı isimlere sahiptir. Bu eserler üzerinde çalışma yapanlar kimi zaman eserin isminden hareketle türünü belirlemek istemişlerdir. Ancak bir eserin ya da manzumenin ismine bakarak türünü belirlemek her zaman doğru sonuç vermez (Canım, 2020, s. 15; Aça vd., 2009, s. 277). Çünkü kimi şair ve yazarın eserlerine verdikleri adlara rağmen eserlerinin farklı türlere dahil olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya konu olan metinler de bu türdendir. Yukarıda ifade edildiğı üzere, Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğini anlatan metinlerin isimlerinde "mevlid, menkıbe, destan, hikâye" gibi tür isimleri geçmektedir. Bu tür isimler içinde izdivâç-nâmeye en yakın olan ve araştırmacılar tarafından en çok tür ismi diye kullanılan mevliddir. Mevlid türü metinlerde özellikle Hız. Peygamber'in doğumu başta olmak üzere hayatı, mucizeleri, gazaları, ahlâkı, vefatı ve hilyesi anlatılır. Yani bu tür metinler Hız. Peygamber'in evliliğı

¹ Klasik Türk edebiyatında evlilik, düğün ve bu çerçevedeki eğlence temaları sür-nâmelerde işlenmiştir. Fakat sür-nâmelerde sadece şehzadeler, sultanlar veya önemli kişilerin düğünleri, sünnet törenleri, doğum şenlikleri ve bu etkinliklerde gerçekleştirilen eğlenceler detaylı şekilde tasvir edilmiştir (Arslan, 1999, s. 5). Hız. Peygamber ile Hız. Hatice'nin evliliğı, klasik Türk edebiyatında bu tür geleneksel metinlerde ele alınmamıştır.

üzerine odaklanmaz. Köksal “mevlid türünde esas olan unsur ‘doğum’ etrafında gelişen hadiselerdir. Bazı mevlidlerde ‘miraç’ ve ‘vefat’ olayları yer alsa da bu bölümler çoğunlukla ‘doğum’ bölümünün yanında tali bölümler olarak görülür.” (2011, s. 29) tespitinde bulunmuştur. Bu yönüyle Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metin türlerine mevlid demek yanlıştır. Bu tür metinlerde sadece evlilik ve evlilikle ilgili hadiseler anlatılmaktadır. Hz. Peygamber'in doğumu ise hiç yer almamaktadır.

Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metinlere tür ismi olarak “izdivâç-nâme” verilirken eserlerin odak noktasının evlilik hadisesi olduğuna, toplumda Arapça “evlilik” anlamına gelen “izdivâç” kelimesinin yine aynı dilde aynı anlama gelen “te’ehhül”den daha çok bilindiğine, türle ilgili iki eserin (*Hikâyet-i Tezvic-i Sultân-ı Enbiyâ, Tezevvücü’r-Resûl*) içinde geçen evlilikle ilgili kelimelere, divan şiirinde “-iye” ve “nâme” ile biten sözcüklerin tür adı olarak tercih edilmesi eğilimine (Aça vd., 2009, s. 276) dikkat edilmiştir. Dolayısıyla bu tür metinlerin odak noktasının evlilik hadisesi olması, isimlendirme geleneği ve divan edebiyatındaki tür isimlendirme eğilimleri göz önünde bulundurularak Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan müstakil metinler için “izdivâç-nâme” isminin kullanılması önerilmektedir.

5. İzdivâç-nâme Türü Metinlerin Muhtevası

Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini konu edinen izdivâç-nâme türü metinlerin, olay örgüsü, şahıs kadrosu ve mekân unsurunda bazı farklılıklar olmakla birlikte hepsi genel olarak şu hususlar etrafında şekillenmiştir:

Hz. Muhammed, anne karnındayken babasını, yedi yaşındayken annesini kaybeder. Dedesi Abdulmuttalip ömrünün sonuna kadar onu koruyup kollar ve ölüm döşegindeyken Ebu Talip’e emanet eder. Hz. Peygamber amcası Ebu Talip’in yanında huzur içinde büyür. Onun genç olduğunu, evlenme yaşının geldiğini fark eden akrabaları evlenmesi yönünde fikir geliştirir. Maddi anlamda Hz. Muhammed’i evlendirecek imkâna sahip değildirler. Bu sırada Mekke’nin zenginlerinden olan Hz. Hatice’nin ticaret kervanı Şam tarafına yola çıkmak için hazırlanmaktadır ve Hz. Hatice bu kervan için güvenilir insanlar aramaktadır. Hz. Peygamber’in akrabaları onun için Hz. Hatice’den iş talebinde bulunurlar ve Hz. Hatice bu taleplerini kabul eder.

Hz. Hatice, Hz. Peygamber’i evine çağırır ve onu görür. Okuma yazma bilen, kutsal kitapları okuyan ve faziletli bir kadın olan Hz. Hatice, Hz. Muhammed’in gelecekte peygamber olacak kişi olduğunu anlar. Öncesinde gördüğü ve yorumlattığı rüyasındaki kişinin de Hz. Peygamber olmasından dolayı heyecanlanır. Yardımcısı Meysere’yi çağırarak kervan yolculuğu boyunca ne yapması gerektiğini ona söyler.

Kervandakilerin bazıları, Meysere’nin Hz. Peygamber’e saygı duymasını, ona hizmet etmesini kıskanır. Bunlar yol boyunca Hz. Peygamber’i zor duruma düşürmeye çalışır, ancak Hz. Peygamber Allah’ın inayetiyle onların hilelerini aşar. Onunla birlikte olanlar yaşananlara sevinirken onun karşısında olanlar yaşananları sihir olarak nitelendirir.

Kervan günlerden bir gün Rahip Bahira’nın kilisesinin civarına gelir. Bahira, kervanın üzerindeki beyaz buluttan Hz. Muhammed’in o kervanda olduğunu anlar. Kervanı davet

eder, kervandakilere Hz. Peygamber'den dolayı izzet ve ikramda bulunur. Kervan yoluna devam eder. Şam'a ulaşır, herkes alışverişini yapar. Hz. Hatice'ye ait ürünlerden her zamankinden daha fazla kâr edilir. Meysere buna çok sevinir.

Dönüş yolculuğu başlar. Adet olduğu üzere Mekke'ye üç günlük mesafede bir müjdecî gönderilir. Meysere, müjdecî olarak Hz. Peygamber'i uygun görür. Kervandakilerden bir kısmı onun uygun olmadığını düşünür. Ancak Hz. Peygamber yine Allah'ın inayetiyle kısa zamanda müjdecî olarak Hz. Hatice'nin evine gider ve tekrar kervana döner.

Kervan Mekke'ye ulaşır. Herkes evine dağılır. Hz. Peygamber ve akrabaları, Hz. Hatice'nin Hz. Muhammet'i çağırarak emeğinin karşılığını vermesini bekler. Bu gerçekleşmeyince akrabalarından biri, Hz. Hatice'nin unuttuğunu düşünerek, ona gider. Hz. Hatice de birisinin gelmesini beklemektedir. Çünkü Hz. Peygamber'e emeğinin karşılığını verirse onu başka biriyle evlendireceklerini düşünür. Gelen kişiyle konuşur. Uygun görürlerse Hz. Muhammed'le kendisinin evlenmek istediğini, bu konuda samimi olduğunu söyler.

Hz. Peygamber'in akrabaları, Hz. Hatice'yi gidip babasından ister. Huveylid razı olmaz. Hz. Hatice (bazı metinlerde Varaka), onu razı eder. Düğün ritüelleri gerçekleşir. Hz. Peygamber, Hz. Hatice'nin evine gelir, birlikte mutlu bir şekilde yaşarlarken kötü niyetli insanlar dedikodu çıkarır. Bütün malın mülkün kadına ait olduğunu, eninde sonunda huzursuzluk yaşanacağını yayarlar. Hz. Hatice bunları duyunca bir davet düzenler ve Mekke'deki herkesi çağırır. Sahip olduğu her şeyi geniş bir alana çıkarır. Yemekten sonra herkese, sahip olduğu her şeyi işaret ederek hepsinin Hz. Muhammed'e ait olduğunu, hepsini ona bağışladığını söyler. Böylece dedikoduların da önüne geçilmiş olur.

Sonuç

Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber'in hayatını konu alan metinler genellikle siyer türü kapsamında değerlendirilmiş olup her biri hayatının belirli kesitlerini, özelliklerini veya güzelliklerini ele almıştır. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliği, hayatındaki önemli hadiselerden biri olarak öne çıkmış ve hem siyer kitaplarında hem de müstakil eserlerde detaylı bir şekilde işlenmiştir. Şair ve yazarlar bu eserler aracılığıyla okuyucuya hem edebî bir zevk sunmuş hem de evliliğe dair örnek davranışlar ve ahlâkî değerler aktarmışlardır.

Son yıllarda yapılan bilimsel araştırmalar, bu metinleri ilim dünyasına tanıtmış, ancak çoğu çalışmada metinlerin türü ya hiç tespit edilmemiş ya da mevlid, menkıbe gibi farklı türlerle ilişkilendirilerek yanlış sınıflandırmalar yapılmıştır. Yapılan detaylı incelemeler, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini konu alan metinlerin, klasik Türk edebiyatında daha önce Hz. Peygamber'le ilgili literatüre kazandırılmış türlerden farklı özellikler taşıdığını ortaya koymuştur. Bu metinlerde özellikle Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğine yoğunlaşılmış, Hz. Peygamber'in doğumu veya diğer hayat kesitleri işlenmemiştir. Dolayısıyla metinler mevlid ve menkıbe türlerinden farklılık arz etmektedir. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan eserlerin hem konu/tema/muhteva bütünlüğü hem de klasik Türk edebiyatındaki edebî türlere isim verme geleneği dikkate alınarak bu tür metinlere edebî tür ismi olarak "izdivâç-nâme" uygun görülmüştür. İzdivâç-nâme türü

metinlerdeki olay örgüsünün özellikle Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evlilik hadisesi üzerine kurulmuş olması bu türü Hz. Peygamber'in hayatını konu alan benzer türlerden farklı kılmıştır.

Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğini anlatan metinler, izdivâç-nâme türü olarak adlandırılarak hem edebî hem de kültürel açıdan özgünlük kazanmış, metinlerin bilimsel olarak incelenmesine ve literatüre kazandırılmasına önemli katkı sağlanmıştır. Bu tür, klasik Türk edebiyatında bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara özellikle edebî tür tasnifinde kolaylık ve değer katacaktır.

Kaynaklar | References

- Aça, M.; Gökalp, H. ve Kocakaplan, İ. (2009). *Başlangıçtan günümüze Türk edebiyatında tür ve şekil bilgisi*. Kriter Yayınları.
- Akdoğan, Y. (1989). Mi'rac, mi'rac-nâme ve Ahmedî'nin bilinmeyen mi'rac-nâmesi. H. İnalcık, N. Göyünç, H. W. Lowry (Ed.), *Osmanlı Araştırmaları IX*. içinde (s. 263-310) (Yayınevi Yok).
- Akkuş, M. (1992). Edebiyatımızda regâibiyye ve Salâhî'nin Matla'u'l-Fecr'i. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXII, 129-153.
- Akkuş, M. (2007). *Klasik Türk şiirinin anlam dünyası edebî türler ve tarzlar*. Fenomen Yayınları.
- Alvan, T. (2016). Hicret-i Nebî'nin klasik Türk şiirine yansıması. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 7, 1-31.
- Alyılmaz, S. (1999). Mevlid ve Türk edebiyatında mevlid türü. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 193, 195-202.
- Arslan, M. (1999). *Türk edebiyatında manzum sûr-nâmeler*. AKM Başkanlığı Yayınları.
- Arslan, H. (2014). Türk edebiyatında “esmâ-yı Nebî” ve Celâlzâde Mustafa'nın Tercüme-i Me'âricü'n-Nübüvve'si. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (31), 49-52.
- Baldemir, İ. (1996). *Vefat-ı Nebî*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Balkan, K. (2017). *Ahmed Edirnevî Mevlid-i Nebevî inceleme-metin*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Banarlı, N. S. (1987). *Resimli Türk edebiyatı tarihi (C. 1)*. Millî Eğitim Basımevi.
- Batur, H. (2022). Türk edebiyatında regâibiyye ve Şâkir'in Nazm-ı Regâib'i. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 107-143.
- Belenkuyu, B. (2015). Edebiyatımızda esmâ-i Nebî -Peygamberimiz (s.a.v)'in isimleri- ve esmâ-i Nebî metinleri. *Turkish Studies*, 10 (4), 167-196.
- Bulut, B. (2017). *Âşık Paşa'nın mevlidi inceleme-metin*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Canım, R. (2020). *Divan edebiyatında türler*. Grafiker Yayınları.
- Çakır, M. (2015). *Mu'cizeler kitabı klasik Türk edebiyatında müstakil mu'cizât metinleri mu'cizât-ı enbiyâ tercümesi ve mu'cizât-ı Mustafa metinleri*. Büyüyenay Yayınları.
- Çakır, O (2016). *Menkıbe-i fahr-i kâinat'ta dinî ve kültürel unsurlar*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Çelebioğlu, A. (1998). *Eski Türk edebiyatı araştırmaları*. MEB Yayınları.
- Debreli, Z. G. (2018). *Destan-ı Hadice (inceleme-metin-sözlük)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

- Doğan, M. N. (1997). Lâle devri şairlerinden İshak Efendi'nin orijinal bir mesnevisi (metin, nesre çeviri ve açıklama). *İÜ. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, XXVII, 101-168.
- Efe, Z. (2019). İslam tarihi'nde "esmâu Resulillah (Resulullah'ın isim ve künyeleri)" geleneği ve İbn Fâris'in Esmâü Resulillah ve Meânîhâ adlı risalesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 253-278.
- Ersalan, R. (2016). *Manzûme-i Hatîcetü'l-Kübrâ (metin-inceleme)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Garip, S. (2010). "*Gulâmî'nin Dâsitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ*" adlı eseri. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gözütok Tamdoğan, Z. (2016). Türk-İslam edebiyatında hilye ve "Halil b. Ali el-Kırımı'nin mensur Hilye-i Nebevî'si. *İSTEM*, 28, 389-413.
- Güzel, A. (2004). *Dinî tasavvufî Türk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Hamamcı, M. (2024). Seher Abdal'ın "Mu'cizât-nâme-i Muhammed Aleyhisselâm Kasîde-i Yemen" adlı eseri. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 21, 55-87. DOI: 10.21021/osmed.1413268
- İsen, M. (Ed.) (2016). Türler. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı* içinde (s. 295-312). Grafiker Yayınları.
- Kalkan, A. N. (2019). *Menkıbe-i fahr-i kâinat/hikâyet-i Hadîce (inceleme, metin ve dil içi çeviri)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi.
- Kaplan, H. (2022). Naattan şefaate, istimdaddan istişfaya: Süleyman'ın Şefaate-nameleri. H. Kaplan, A. Haşimi (Editörler). *Ağız ve Dil Araştırmalarına Adanan Bir Ömür Prof. Dr. Jale Öztürk'e Armağanı* içinde (s. 163-202). Sonçağ Yayınları.
- Kara Tursun, E. (2010). *Hazâ Kitâb-ı Hadîcetü'l-Kübrâ (giriş-inceleme-metin-sözlük)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Kavaklıyazı, A. (2024). Klasik Türk edebiyatında bir tür olarak şükürname. *Selçuk Türkiyat*, 63, 85-109. Doi: 10.21563/sutad.1367041
- Kavruk, H. ve Kadioğlu, İ. (2017). *Manzum siyer-i Nebî*. İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R. (2016). İslâmî Türk edebiyatı'nda hicret ve hicretle ilgili kavramlar. *Turkish Studies*, 11 (7), 225-246. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9640>
- Kiraz, S. ve Bilgin, E. (2022). Nesirden nazma aktarma geleneği ve Abdî'nin Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evlenmelerini anlatan mesnevisi: Hikâyet-i Tezvic-i Sultân-ı Enbiyâ. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 501-534. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1065210>
- Kiremitçi, F. (2017). Türk İslam edebiyatında manzum hicretnâmeler ve Mustafâ Fevzî b. Nu'mân'ın "Hicret-i Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn" başlıklı mesnevisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 18, 333-402.
- Koç, H. (2022). Eski Türk edebiyatında edebî türler. Ö. Şenödevici (Ed.). *Eski Türk Edebiyatı Teorik Bilgiler* içinde (s. 81-185). Kut Yayınları.

- Korkmaz, A. (2023). Hazâ mevlûd-i şerif-i Hadîcetü'l-Kübrâ (Paris nüshası) ve özellikleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 78-143. Doi: 10.51531/korkutataturkiyat.1382911
- Köksal, F. (2011). *Mevlid-nâme*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köktürk, Ş. (2014). Şefaât-name ve Pir Muhammed'in şefaâtnamesi. *Turkish Studies*, 9 (6), 761-771.
- Köse, F. (2017). *Yazarı bilinmeyen bir Hz. Hatice hikâyesi (tenkitli metin-inceleme)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Mermer, A. ve Koç Keskin, N. (2005). *Eski Türk edebiyatı terimleri sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Özcan, Nurgül (2012). Molla Velî'nin Vefât-ı Nebî'si. *Turkish Studies*, 7 (2), 839-878.
- Öztürk, N. (2016). *Yazarı belli olmayan Hazret-i Hatice manzumesi (metin-dil incelemesi)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Pala, İ. (2022). *Ansiklopedik divân şiiri sözlüğü*. Kapı Yayınları.
- Selçuk, B. (2015). Edebî türler ve tarzlar. Ö. Şenödeyici (Ed.). *Osmanlı Edebî Metinlerini Alama Kılavuzu* içinde (s. 67-158). Kesit Yayınları.
- Soycan, A. (2018). *Türk edebiyatında Hz. Hatice ve manzûme-i Hazret-i Hadîcetü'l-Kübrâ (rol model olarak Hz. Hatice)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Şener, H. İ. (1983). Neşatî'nin hilye-i enbiyası. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I (Ayrınbasım), 285-301.
- Şengün, N. (2008). Hz. Fâtıma mevlidi ve Vesîletü'n-Necât ile mukayesesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII (2), 419-438.
- Topbaş, S. ve Selçuk, B. (2019). Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile evliliğine dair bir hikâye: Tezevvücü'r-Resûl. *Journal of Turkish Language and Literature*, 5(4), 752-780. Doi Number: 10.20322/littera.629609
- Topbaş, S. (2022). *Türk edebiyatında Hz. Hatice kıssaları (metin-inceleme)*. Sonçağ Akademi Yayınları.
- Uslu, M. (2007). *Ansiklopedik Türk dili ve edebiyatı terimleri sözlüğü*. Yağmur Yayınları.
- Uysal, M. (2010). *Nikâh-nâme (inceleme-metin)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Ünal, M. (2020). Hicretnâme türüne yeni bir örnek: Mehmed Nazif'in "fî Hicreti'n-Nebî Aleyhisselâm" başlıklı mesnevisi. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 424-442. <https://doi.org/10.29000/rumelide.841050>
- Yazıcı, M. Y. ve Yar, H. (2022). Klasik Türk edebiyatı ve klasik türk müziğinin etkileşimine bir örnek: Şâkir'in Regâibiyyesi. *Sufiyye*, 12, 63-104.

- Yekbaş, H. (2010). Klasik Türk şiirinde regâbiyye ve Mehmed Fevzî Efendi'nin regâbiyyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 42, 69-95.
- Yeniterzi, E. (1990, 1-7 Ekim). Divan şiirinde Hz. Peygamber'in isim ve sıfatları -esmâ-i Nebî. *Türkiye Diyanet Vakfı Kutlu Doğum Haftası II: Dinî Edebiyatın Dünü Bugünü Paneli*. (Tebliğlerin yayın tarihi 1992, s. 87-100).
- Yeniterzi, E. (1993). *Divan şiirinde na't*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yıldız, A. (2015). Fazlullâh Moral'ın iki mesnevisi: Ta'ziye-nâme ve Vefât-ı Nebî. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 25-42.
- Yılmaz, A. (2004). Türk edebiyatında "esmâ-i nebeviyye-i şerîfe"yi tadât geleneği ve Müstakimzâde'nin Mir'âtü's-Safâ isimli risalesi. *İstem*, 4, 159-172.

İnternet Kaynakları

- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-a). *Siyer ve Megâzî*. 20 Ağustos 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/siyer-vemegazi> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-b). *Regaibiyye*. 21 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/regaiibiyye> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-c). *Biset*. 21 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/biset> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-d). *Mucize*. 19 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/mucize#1> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-e). *Hicret*. 19 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/hicret#1> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-f). *Nahîfî*. 19 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/nahifi> adresinden erişildi.
- Muhammed Mustafa. (t.y.). *Mahmut Kaplan*. 28 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.muhammedmustafa.net/mahmut-kaplan> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-g). *Kırk Hadis*. 09 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/kirk-hadis#1> adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-h). *Kırk Hadis – Türk Edebiyatı*. 10 Eylül 2025 tarihinde [https://islamansiklopedisi.org.tr/kirk-hadis#2-türk-edebiyati](https://islamansiklopedisi.org.tr/kirk-hadis#2-turk-edebiyati) adresinden erişildi.
- İslâm Ansiklopedisi. (t.y.-i). *İslam'da Şefaât*. 18 Eylül 2025 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/sefaat#2-islamda-sefaat> adresinden erişildi.